

Բաթրի զազէթաւը ինթրազլէ պիտրմէք-
տէ տիր :

Մէզքիւր զազէթաւըն պէհանընա կէօրէ,
Ինկիլիզ հիւքիւմէթինին Մըսըր ասքէրինին
մուհիմ մուսվէնէթինի ընտտ իթմէսինին
սէպէպի, Խըտիվի Մըսըր հազրէթլէրինին
Հապէշիտանտա թէսիրիարթմաւը, վէ ես-
խօտ Շիմալ թարաֆլարընըն հիւքիւմտարլը-
ղընը էլէ կէշիրմէսի գօրգուսուստան իպա-
րէթ տիր :

Ֆրանսա պանգասընըն մէվնուտ նազար
1100 միլիօնու թէճափուզ իթմիշ տիր :

Լօրտ Տէրպիլին սընհէթի քէմալ տէրէճէ
Ինկիլիշ, օլտուղու գալիէն թատիգ օլտու-
մագտա տըր :

Ֆրանսա 20 փետրվար :

Սինկիւտաա գարընգլըզլար վուզուլիխա-
պէրլէրի միւսպաղաա սուրէթտէ պիտրիլի-
մէքտէ իսէտէ, հիւքիւմէթ քէնտի ինթրաթ
թէտապիլինին թէշէպպիւս իթմիշ, վէ Սըէց-
ցիա տօնանմաղընա եօլա չըգմագ իշին հա-
զըր պուլունմաղա էմր իթմիշ տիր :

Վիէննա, 20 փետր :

Պարօն տը Պայթ Լանօլըր վագաթընա
տայիր պիր սիւալէ ճէվապ վէրէրէք, հիւ-
քիւմէթին միւսաֆիրէրվէրլիքտէ հուտուտ-
տան թէճափուզ իթմէմէքտէ օլտուղուտու,
վէ պու գատար ճանտ ու իգտամաթ իլէ
վիճուտէ հէլմիշ պիր էպիլիշին տիպիլին լա-
ղըմ գազմագ իշին հիշ քիմէյէ միւսաաթէ
իթմէյէնէկիլին պէյան իթմիշ տիր :

Փետրվար 20 Բիւշապը :

ԷՍԷԱՍԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅԵ

Փարիս :

Ալըլտը 32 85

Գարանտը 32 80

Լօնտոն 32 1-1 տէն 1-3

Ոսմանլը իսթիգրաղը 1865 ին :

Ալըլտը 266 25

Գարանտը 267 50

Ֆրանսըզ Ֆօնտօսու 0/0 3 Ֆայիլի :

Ալըլտը 69 45

Գարանտը 69 17 1-3

Իթալեան Ֆօնտօսու :

Ալըլտը 44 45

Գարանտը 44 52 1-3

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

. . . Խմբագիր :

Այսօր Ս. Վարդանանց տօնախմբութեան
օրն ըլլալով Սամաթիա Ս. Սահակեան վար-
ժարանին մէջ Ազգային հանդէս մը տօնակա
համար հոն ներկայացած էի : Իսկ հոն Վար-
դանանց հանդէսին յաջորդող ուրիշ հանդէս
մ'ալ տեսնելու, պարտք համարեցի ինձ
հոն տեսածներս լրագրող միջոցաւ հրատա-
րակել ի տեղեկութիւն Վարդութեան եւ
Ազգին :

Վարժարանի մէկ ընդարձակ սրահին մէջ
կը տեսնուէր Սրբոյն Վարդանայ արձանը,
որ փառաւոր կերպիւ զարդարեալ բոլոր
հանդիսականաց աչքերն դէպ իրեն կը գրա-
ւէր, աւելորդ է յիշել հոս վարժարանի ա-
շակերտաց այն զգայուն երգերը, զորո հան-

դիսականներուն կարծես մոռցնել կուտար
թէ՝ իրենք խճթանման զպրոցի մէջ կեցած
էին, այլ ամենքը ինքզինքն արքունական
պալատի մը հանդիսական կը կարծէր : Այն
հանդէսն շնորհալի քարոզչին կարճ բայց
ազդու ատենաբանութեամբը այն ինչ վեր-
ջացաւ : Եւ հանդիսականներն զուրս ելնե-
լու կը պատրաստուէին, յանկարծմբա հան-
դէսը սկսաւ, որուն համառօտ նկարագրու-
թիւնը հետեւեալն է :

300 ի մօտ անձինք յանկարծ իրարու ե-
տեւէ հանդիսատեղին լցուեցան, որոնք մի-
անալով, առջի հանդիսականներուն բազ-
մութիւնը 500 ի մօտեցաւ : Վայրկեան մը
խորհրդաւոր լուծիւն մը տիրելէն վերջը
կարծես ամենքը մէկ գաղափարի համար
հաւքուած՝ միաձայն թաղ, Խորհրդոյ միջ-
նորդութիւնը կը խնդրէին առ Ազգ, Պատ-
րիարքարան՝ Հիւանդանոցի վիճակին վրայ ի-
րենց կամքը յայտնելու :

Թաղ, Խորհուրդը վայրկեան մը չէր ու-
զեր այս տեսակ միջնորդութիւն մը յանձն
առնուլ, բայց ժողովուրդը վարժարանը թըն-
տացնելով հիւանդանոցէն վնասուածներուն
խեղճ վիճակը, Ազգին օտար ազգաց առջեւ
կրած անպատուութիւնը մէջ բերելով միա-
ձայն զգաւորի Հիւանդանոցը Պատրիարքա-
րանէն Կաթողիկոսի եւ Կաթիպէին զօրաւ
Խորհուրդը որ այս միջամտութիւնը յանձն
առնու, եւ թող չտայ ժողովրդին որ գիտ-
ցածը ընէ այն պատասպարելոց դէմ անգթա-
բար վարուողներուն իբր փոխարինութիւն :

Թաղ, Խորհուրդը համոզական խօսքե-
րով կուզէր թէպէտ ժողովրդեան ցասումը
պահպնել, բայց անօգուտ էր բոլոր ջանքը,
ամենքը միաձայն զգաւորի Հիւանդանոցը
Պատրիարքարանէն Կը պօռային :

Թաղ, Խորհուրդը չկրնալով ազատիլ այս
ժողովրդաց ձեռքէն, միանգամայն Խորհրդով
որ այսօրվայ փափուկ խնդրոյ մը համար ժողո-
վուրդը ուղղակի պատրիարքարան ղրկել խո-
հեմութիւն չէ, խօսք տուաւ որ, այս մա-
սին պէտք եղածը պիտի խօսի Սրբազան
Պատրիարքին հետ : Առանկով վերջացաւ
այս երկրորդ հանդէսն ալ, Ուստի . . .
խմբագիր կը խնդրեմ որ եթէ յարմար դա-
տէք ներկայ նկարագիրս հրատարակել բա-
րեհաճիք :

Մնամ ձեռք :

1868 փետրվար 8

Սամաթիա

Ա. Արծիւեան

Պաշտօնէքի մէքթուպտան աշիքեար
անյաղըմագտա տըր քի, Սամաթեա է
Հայիսի Հէր եւերին էհայիսինտէն էվլէլ
քէնտի հուպուզուտու (պաշգա խու-
սուսլարտա տախ) էմալ կէօսթէրտիկի
կիպի) Թանընարագ, նիզամէն էլէ կէ-
թիրմէք իյի իտտաաւա պաշլամըշ տըր,
չիւնքի, « փրկիչ բաթրիքխանէտէն ալլըլ
մալը տըր » աւելի նիտա իյէ միշ տըր : Եթ
մէք տիր քի ինսանըզ պօրձուտու իճրա
իյէմիշ տըր, պիրինձրսի փրկիչ պիշարէ
կեանընը հէրքէտտէն գիեատէ աճըմիշ
տըր, վէ գանն իտերիկ քի պու մէտհէ
շաեան տույղուլարը գիեատէլիկինէ, պիր
հիքեայէյէ պաշլամըշ տըր, վէ սայիր

սէպէպ տախի, փրկիչտէն տիշարը չըգա-
րըւան պիշարէկեանըն հէման քեաֆֆէ-
սինին քէնտի կէօզլէրի էօլինտէն կէշմէսի
օլմուշ տուր :

Իշիթտիկիմիզէ նէզարէն, Ֆիլվազը
տիւնքի կիւն Սամաթեա թաղական խոր-
հուրդուտան պազը զաթլար բաթրիք-
խանէյէ ինէրէք, սրբազան Պատրիարք
հայր հազրէթլէրինէ վուզուի հալի նագլ
իլէ, էհայինին արգու վէ իտտաաւարը պէ-
եան իյէտիքլէրինտէ, կէրչի միւշարիէյհ
հազրէթլէրի, իլէրուտէ փրկիչին նիզա-
մընա գօնուլուպ վէ մէքթէպլինին քիւ-
շատ օլունաճաղընա, վէ փրկիչին հազ-
քը սարհիօ օլան Իֆի Եիիճ Պին զուրուշ
տան եալընըզ 120 պին զուրուշուտու
փրկիչէ վէրիլէնէ կիլնէ տայիր կիւզէլ կիւ-
զէլ իւմիտէր վէրմիշ տիր : Լաքին, փըր-
կիչին քեամիլէն բաթրիքխանէտէն ալլըլ-
լաճաղընա տայիր հիշ պիր իւմիտ վէրմէ-
միշ տիր : չիւնքի վէրտիկի իւմիտէրին
քեաֆֆէսիտէ, էկէր մուվաֆֆագ օ-
լունաճագ իսէ, երինէ չիմաիյէ գատար
բաթրիքխանէ հիւքմիւ ալթընտա էսիր
գալընարագ օլաճագ, հալ պու քի փրկիչ
բաթրիքխանէտէն պաշգա քիլիսէլէր կի-
պի պիւթիւն պիւթիւն էհայի հիւքմիւ-
նէ, եանի մալ սահիպլինին զսպթընա կէշ-
մէտիքճէ, փրկիչին քէնտի հազքը օլան
200 պին զուրուշու տէյիլ, հաթթա,
վատ օլունան 120 պին զուրուշու տախի
ալապիլմէսի չօզուլգ ինթիմալտէն տէ-
յիլ տիր : չիւնքի միլլէթին էն նիզամը,
եանի Սահմանադրութիւնուն յեամիլէն
իճրատա պուլունաուղու վագըլթարտա,
վէ տահա էվլէլէրի, պիր գաշ տէֆալար,
պիր գաշ հոգաբարձութիւնսլարա, չիմ-
տիքի կիպի այտա 10 պին վէ 20 պին վէ-
րիլմէք իւզըն վատլար օլունմուշ իսէտէ,
պիր գաշ այ պիր տիւզեյէ իճրասը կէօ-
րիւլմէմիշ տիր, վէ պունա տէֆթէրլէր
չէհատէթ իթմէքտէտիրլէր, վէ հաթթա
գօլէրա էսնասընտտ երինէ պու սրբազան
Պատրիարք հայր հազրէթլէրի վագթիւն-
տէ, վէ Սէրվիշէն էֆէնտիլինտէ չիմտի-
քի կիպի ազա պուլունտուղու թագտիր-
տէ, փրկիչ միւտիրլիլին բաթրիքխանէ-
տէն բարա վէրիլմէտիկինտէն, օրտսընըն
ատէթա պիր սալխանէ վէ գօզմուշ մէմ-
չէ հալի քէսպ իթտիկի, վէ գարուտան
իչէրի հաթթալարձա հէքիմ կիլմէտիկի,
վէ էճգախանէտիտէ պիր տիրհէմ էճգա
պուլունմաղըտան պաշգա, պիր կիւն
պէյլիքաէն կէօնտէրլիլիշ օլան էճգանըն
տախի տեսուչ օտասընտա պիր քէօշտէ
մէթրուք գալարընը, մէրագ իտիպ կիթ-
միշ, վէ երիւլքէր տաեանմագ տէրէճէ-
տէ տէհչէթի հալէր իլէ օնու տախի
կէօպէրմիլի իլէ կէօրմիւշ, վէ կիւնիւնտէ
Վարդապի Հափտիտտէ տախի նագլ ու-
հիքեայէյէ պաշլամըշ տըր, վէ սայիր

դադարեալ տախի օլ պապտե խայրիճէ շէյէր ետգըլար տըր :

Պիզճէ պիզ, տէյիլ իսթիֆա իթմիշ պիր տնօրէն սըֆաթ վէ տուլղուսուլյա, իլա պիր Հայ տուլղուսուլյա, վէ ե. րեսփոխան վէ դադէթաճը սըֆաթըլյա, վէ թէճըիւպէ վէ մալիւմթըմըլւ կէ. րէք երեսփոխան էֆէնտիլէրէ վէ կէրէք ումուճ էհալիլէ թէքըրէն պէեան իլէ սէյլէրիզ քի, էկէր բաթըրիքսանէնին, է. կէր փրկիլին, վէ էկէր փրկիլէ իտարէսի. նին ռահաթ վէ սէլաթէթինը րէքըրէր իսէ, փրկիլէ տախի թըպըր տիլէր քիլիսէ վէ մանասթըրլար կիպի բաթըրիքսանէտէն այրըլմալ, վէ բաթըրիքսանէտէ քէնտի հազըրտան ճէպըր պէշ փալա վէրիլմէ մէլի տիր. էմմա, սայիր գըրգ գըթա իսթանպոլ քիլիսէթի կիպի, օնտան տա. խի գաւշէլէր րարասը օլարագ պիր շէյ միւնտաիպ կէօրիւլիւր վէ իսթէնիլ իմիշ, օնա սէօղիւմիւզ եօգ տուր, չիւնքի սէհ. մինէ բէք չօգ իսապէթ իթսէ, երտա պին ղուրուշ տիւշէք տիր . . .

Բաթըրիքսանէնին շիմօթի նիլէթի, կէօրիւնիւլէ նէպարէն, է հալինին տուտա. ղընա պիր բարմագ պալ սիւրէրէք հու. գուգ իտուտասընտան վագ կէշիւմէք իւ. միտիլլէ, վագթիլլէ ճեմարան իսթիլլէ վէ շիմօթի Հիւանդանոց իսթիլլէ, էօլճուլա. ռա վէրիլէն թէգըրէթիւթէն ալընան 12 շէր ղուրուշ իլէ, նշանտուութիւն օտա. սընտա Հաջագին իսթիլլէ ալընան փարա. լարը քի սէնէտէ 120 պին ղուրուշա պա. լիզ օլմագտա տըր, փրկիլէ թէքը իտէ. րէք, իլի իսապէրէրտէն ալընան սէնէվի 83—90 պին ղուրուշու քեամիլէն զապթ իլլէմէք տիր. վէ պէլթիտէ իլէրու. տէ, ալընան 30—110—160—210 վէ 260 ղուրուշա գարըրգ պաւմա քեաղըրա. րըն իլլէնտէք լուղէթիլլէր տէյիլթիլլէ. րէք, պիշարէկեանը պիւթիւն պիւթիւն մէգըիւր հասըլաթտան մահրուճ գըլա. ճագ տըր. իմաի հէր քէսին մալիւմու. օլմագ իլլին, պիզտէ պու կիւնտէն, մէգ. քիւր քեաղըրալարտան թա Տնտեսական խորհուրդ վագթիլլէն պասըլմըշ վէ միւ. հիւրէնմիշ օլանլարընտան, վէ պիր իսա. նէ տախի հալեա վէրիլմէքտէ օլանլար. տան, պիրէր իթանէսինին սուրէթիլլէրինի տէրճ իթմէթիլլի էմի պասըլմէթտէն աւտ իտէրիզ :

Սորէլ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
ԱՆԴՈՐՈՒԹԻՐ ԱՆՑԱԳՐԱՏԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԿԻ
. վճարեց ազգասիրա.
բար ղուրուշ քառասուն ինպաստ Ազ.
գային Հիւանդանոցի :

Քիւլէլ Կոթիլ :

ԱՆԴՈՐՈՒԹԻՐ ԱՆՑԱԳՐԱՏԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԿԻ
վճարեց

Վասն Ազգային Հիւանդանոցի խըղ.
ճալեաց ղուրուշ քառասուն . . . 40
Պատրիարքարանի յատկացեալ ղու.
րուշ տասն 10
50

Ալիքեար կէօրիւնմէքտէ տիր քի պու.
վէրիլ տախի թա էվլէլինտէն եալընը
Փրկիլ պիշարէկեանը իլլին իճատ օլու.
մուշ տուր, տիւքը տիր քի Սէրվիլէն է.
Ֆէնտինին, իսայր օ հաուրաթ բաթըրիք.
խանէնին հագըր տըր, օնու վիւրէմէլ տէ.
յի հէր վագթիլ իտուտա իլլէմէսի պի.
հուտէ եէրտէ տիր. ղիրա, բաթըրիքսա.
նէյէ տէիտ օլան մըգուտըր զաթէն 10 ալ.
ղուրուշ հէր իմիլիսպէր իւզէրինէ զամ.
իտիլլէրէք այրըմըշ, մէճիւսէ գարար վէ.
րիլմիշ, վէ բաթըրիք միւ հիւրէյլէ տախի
միւ հիւրէնմիշ տիր. քիմիլէր կէօղիւ վար
իսէ կէլին մէյտանա :

Փրկիլ գաթան սէնէվի 80 պին ղու.
րուշ հագըր սարիհինտէն կէրիլ վագ կէ.
շէմէգ, չիւնքի էհալիլ անճագ, օնու ի.
չին վիւրմէքտէ, վէ օլ իսմէ սէնէտ տախի
ալմագտա տըր, նասը քի չօղարըն ճէ.
պինտէ վէ եաղըխանէսինտէ պիրէր իլլի.
շէր թանէ պուլուսմագտա տըր. Փա.
գաթ, շայէտ էհալիլ պու կիւն շաշըն.
լըգ իլլէտէ, 80 պինտէն վագ կէշէրէք
120 պին ղուրուշա գանասթ իթսէ տա.
խի, պու խուսուս. փրկիլ բաթըրիքսա.
նէ հիւրէնմիւտէն չըգմատըգճա իհթի.
մալտէն միտիր. հաշա. չիւնքի, պիր
գաղ ալտան, եալտա պիր գաշ երտան
սօնրա կէլէճէք օլան վարչութիւնու.
շիմօթի վէրիլէն գարարը պիր տագըրա.
տա պօղապիլէմէկինտէ վէրիլէճէ շիւրհէ
եօգ տուր, նասը քի եիւզէրէճէ էմալի
տախի կէօրիւլիւշ տիւր. հաթթա,
եիլէ շիմօթի վարչութիւն, պիր իլլի
այ եալտա հաթթատան սօնրա նիլէթ
ու գարարընր աեագ ալթընա ալաճագ
օլուր իսէ, քիճ նէ տէյէպիլէճէք տիր,
մէյտանտէ, մէպլաղը մէգպուրուշ թէ.
մամէն էտա իտիլէճէկինէ տայիր պիրի.
սի իմգա վէրիպ վէ մէսուլ գալաճագ մը.
տըր. հաշա, օլաճագ, վէ քիմիլտէ եա.
մագ :

— Փրկիլին ալթըլայլըգ հիտապը եա.
րըմըշ, վէ պասըլմագ իւզըթ իլլէն իս.
թիֆա մատտէսի մէյտանէ կէլմիշ օլմա.
ղին, թապիլթիլլէ յուշվար աեթ հիսա.
պընըն տախի իլալէ գըլընարագ թէքմիլ
հիսապըն նէշը ու իլան իտիլմէսի իճապ
իթիլիլինտէն, մէգըիւր հիսապ հագըր.
լանմագտա տըր, վէ կէլէճէք հաթթա
նէշըթ մէմուլի գալիտէն տիր :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Մինչդեռ ժամանակ մը Ազգ. պաշտո.
նէից հրաժարականները կարգալով կը ձանձ.

րոնայինք՝ այսօր բարեբաղդաբար Ազգ.
պաշտօնէութիւն ընելու համար խոստումներ
կը կարգանք, մինչդեռ ժամանակ մը Ազգ.
Հիւանդանոցի անօթութիւնը եւ մերկութիւնը
կը լսէինք՝ այսօր զանի առաւել կանօնաւոր
պահելու, գալի ապագային ու ներկային մէջ
հիմնական բարեկարգութեան վերածելու
մրցում մը կը տեսնենք. Հիւանդանոց մը
Ազգ. կեդրոնական վարչութեան կամ նոյն
իսկ ազգին ընդհանրութեան այս աստիճան
առաջին ուշադրութեանը արժանի բան մը չէ
թէեւ բայց անոր մեր Ազգին քաղաքակա.
նութեան (եթէ կրնայ կոշուրի քաղաքա.
կանութիւն) մէջ բռնած լայնածաւալ դիր.
քին նկատմամբ կարծեմ չեմք այսպիսով
մենք ալ քանի մը տող խորհրդածութիւն
յայտնելու, քանզի անիկայ էր ժամանակին
ամիրայութիւնը տապալողը, անիկայ էր Ազ.
գին միջին կարգի անձանց (էստեֆ պաշի)
իշխանութիւնը տապալողը, անիկայ էր 1860
ին սահմանադրութիւն մը հաստատելու կամ
Ազգ. իշխանութիւնը ընդհանուր Ազգին
դարձնելու շարժառիթը, անիկայ էր՝ փա.
նոսեան մը յարուցանելով՝ Ազգին վարչական
ընթացքին նոր օրինակ մը ցուցնելու միջոցը,
վերջապէս վերջերս անիկայ եղաւ գործնա.
կանապէս Ազգին ամեն մէկ անհատին զգա.
ցընողն թէ՛ Ազգին ամեն մէկ հոգին ու ծա.
խուցը պարտական է. Այսօր դարձեալ անով
կը փորձուի Ազգին ցուցնել թէ՛ Ազգին հա.
րուստ կամ միապետութիւն սիրող մասը կամ
էֆէնտիլութիւնը մինչեւ որ « չը բարեհաճի »
Ազգային վարչութիւնը չկրնար անխտոր
քալել :

Բայց այս վերջին փորձն ապարդիւն է,
քանի որ մեր հարուստները կամ միապետ.
ները եւ կամ էֆէնտիլները իրենց փորձին
յաջողութեանը համար քսակնուն բերանը
բանալիք չունին, քանի որ դարձեալ միջին
կարգին ստակովը պիտի ուղեն իշխել, քանի
որ մէկ հատիկ յոյսերին գանձանակաց հա.
սոյթին վրայ դրած են, իրենց փորձին յա.
ջողութեանը համար մէկ ճար մը կար ընելիք
այն է Հիւանդանոցը պարպել, առիկա թե.
պետեւ ըրին՝ բայց չեն կրնար ըրածնին հա.
տատ պահել այսինքն արձակածնին չառնել,
եթէ քանի մ'օր դիմանան, անտարակոյս որ
մէկը իր իշխանական զօրութիւնը՝ այն ինչ
աղքատին ցուցնելու փառասիրութեամբ, որ
մէկը իր ընտանեացը առջեւ զօրաւոր կրեւ.
նալու համար եւ նոյն իսկ Ս. Պատրիարքն
ալ իրեն ներկայացեալներու գլխու ցաւէն ա.
զատելու համար, ուղեն չուղեն արձակած.
ներնէն աւելինքը պիտի լցնեն հոն, կուզէ
գացողը արժանաւոր ըլլայ կուզէ չըլլայ,
քանի որ հոնկէց պիտի կերակրի, ըսել է
Հիւանդանոցին ծախքը ասով չպիտի պակսի,
հետեւաբար ժողովրդին վճարելիք ստակին
պիտի սպասուի, եւ ասոր ասանկ ըլլալը վար.
չութեան գլուխը կեցող վարպետները շատ
աղիկ գիտեն, եւ գուցէ ցաւած ալ են. Հիւ.
անդանոցը պարպելու նպատակը ասանկ
ձախող միջոցով չեւ ասանկ բարեկենդանի
օրով անզգուշաբար ի գործ դրուելուն, հե.
տեւտար ժողովրդին գրգռելու առիթ տըր.
ուելուն կամ ասկ ըսենք փանոսեանի պատ.

ուսն իւր ըստեղծուն համար :

Ուստի նպատակուն հասնելու միջոցը այս չէր եւ չէ, ասիկայ սխալմունք մ'է որ անշուշտ ետ պիտի առնուի : Նպատակուն հասնելու միջոցը Մասիսի 115 թիւին պաշտօնական ծանուցումը խիստ բացորոշ կերպով կը ցուցնէ եթէ Եւրոպայի ըլլուի : Ծանուցումը կրնէ՝ « զիտելով որ հիւանդանոցի, յիմարանոցի եւ անկեղանոցի մէջ 240-250 հոգի կայ՝ զիտելով որ զպրոցին մէջ ալ 150 արագ կան, որոշեց որ զպրոց եւ հիւանդանոց իրարմէ զտուելին, եւ հիւանդանոցի արդի եկամուտը որ 350 հազար դրուորդի մօտ է, մինակ հիւանդանոցը մատակարարութեան յատկացուի եւ զպարտան տնօրէնութիւնը բաժանորդական զատ ընկերութեան մը յանձնուի : »

Հոս է բուն խնդիրը, հոս է Ազգին որբերուն ապագայն, ուստի վերաբերեալ կտորն այս է : Ստոյգ է որ 350 հազար դրուորդով 250 հոգի խիստ պատուական կերպով կը խնամուի, եւ այս 350 հազար դրուորդ եկամուտը թէ եւ հաւանական գումար մ'է, բայց բոլորն ալ անուղղակի տուրքերէ եւ անշարժ կալուածներէ կը գոյանայ, ըսել է հաւքուելու համար պարտաւորիչ եղանակ մ'ունի, հետեւաբար 250 հոգի անկեալ եւ հիւանդ վիճակներն պիտի ապահովուի : Իսկ որբերը դուրս մնալով՝ այս պարտաւորիչ եղանակաւ հաուքուած գումարէն կամական նուէրներով պիտի խնամուին, այսինքն բաժանորդական ընկերութեամբ : Ըսել է որբերուն վիճակը ապահովելու չի պիտի ըլլայ :

Բաժանորդական ընկերութիւն որբերու կրթութեան համար — դեռ կրթութեան ճաշակը չառնող ազգի մը մէջ — ասոր անյայտութեանը ապացոյց կը ցուցնեմք անցեալները : Այդպէս է ֆէնտի տնօրէնութեանը եւ Երամեան Գէորգ պէյի գանձապետութեանը տակ Մասիսի մէջ առաջարկուած զիշերթիկ վարժարանի մը համար 50 բաժանորդ չը գտնուելով, այն առաջարկութեան հետ մնալը — առաջարկութիւն մը որ կարող անձանց ձեռք եւ կարող անձերու զաւակաց համար կրլար եւ ոչ որբերու :

Մեր Ս. փրկչեան հաստատութիւնը անուամբ Հիւանդանոց կը տեսնենք, բայց գործով տարբեր՝ այսինքն միանգամայն յիմարանոց, անկեղանոց եւ որբանոց :

Այս հաստատութիւնը Պեղծեան կանգնած ատեն չենք գիտեր՝ ինչ կտակ ըրած է, եւ իր կտակին ի՞նչ եկամուտ յատկացուցած է, ուստի այս հաստատութեան բուն նպատակը քննելու համար, Պեղծեանի կամքին գիմել զմտախաբար անկարելի եղած ըլլալով պէտք է Ազգին կամքին գիմենք, Ազգը իր երկու սահմանադրութեան մէջ ալ ասոր մէջ կը տեղաւորէ հիւանդ, յիմար, անկեալ եւ որբ, եւ պարտաւորեալներն իրենց անտուկին կը յատկացնէ այս հիւանդաց, յիմարաց եւ որբերուն ծախքը, Ազգային սնտուկին բացը Ազգային տուրքով գոցելու պայմանաւ, ըսել է Ազգը որբերուն ծախքին պարտաւորիչ եղանակ մը, տուրք մը կը ցուցնէ, իսկ խառն ժողովը կամական եղա-

նակ մը, նուէր մը կը ցուցնէ : Այս երկու եղանակին մէջ մեծ վիճ մը կայ, եւ քննենք թէ խառն ժողովը կարող է ասանկ վիճ մը բանալ Ազգին :

Յայտնի է որ՝ ազգը իր սահմանադրութեան գործադրութիւնը եւ պահպանութիւնը երեսփոխանական ժողովի մը յանձնած է : Ուստի այս որբերուն վիճակին վրայ ալ անկէց կը պահանջէ պէտք եղած պատասխանատուութիւնը : Երեսփոխանութիւնը արդեօք ե՞րբ ազգին որբերուն ծախքը՝ աղգային սնտուկէն զրկելու որոշում ըրած է, կամ երբ այս մասին խառն ժողովը իրականաբար իշխանութիւն յայտնած է, ասանկ բան մը ոչ կարգացինք եւ ոչ ալ լսեցինք : Ուստի խառն ժողովը յանուն Բ. Դրան կրնէ այս որոշումը չէ թէ յանուն երեսփոխանութեան : Յայտնի է որ յանուն աղգ. երեսփոխանութեան չը կրնար ասանկ բան մ'ընել, իսկ յանուն Բ. Դրան չենք գիտեր : Բայց չենք ալ յուշար որ Բ. Դուրս ասանկ հրաման մ'ըրած ըլլայ, մանաւանդ ընդ հակառակը կը յուշանք որ՝ եթէ ազգը Բ. Դունէն իր որբերուն կրթութեանը համար մէարիֆի « Եւմուփիէ » օգնութիւն մ'ալ ուղէ, անպատճառ կը տրուի :

Մեզի պիտի առաջդուի թէ՝ սնտուկը ըստակ չը կայ, ուստի ազգ մը իբրեւ ընտանիք մը երբ իր տունը հիւանդ մ'ունենայ, պարտաւոր է նախ իր ընտանիքը հիւանդին կեանքը աղատելու ծառայեցնէ եւ ապա իր գաւկին կրթութիւնը նայի :

Ասիկայ դրամական նեղութեան պարագայով իրաւացի վճիռ մ'է. բայց փանոսեան ի՞նչպէս կըլլայ որ վարչութեան պարտք չը թողելու խոստումով, մի եւ նոյն սնտուկէն նայել կը հրատարակէ հիւանդները, յիմարները, անկեալները եւ որբերը. եւ վեց ամիս շարունակելէն վերջը վարչութեանը գանգաւորով վարչութեան կը թողու սնտուկը, այն ալ որբերը կը զրկէ այդ սնտուկին եկամուտէն : Եւ փանոսեան հրաժարելէն վերջն ալ իր գանգաւորներուն կրկնելուն հետ եթէ՝ այդ գանգաւորներուն պատճառը, այսինքն վարչութեան յարուցած խոչընդոտները վերան, դարձեալ կը նայիմ այդ որբերը կրնէ :

Փանոսեանի գանգաւորները, եւ վարչութեան պատճառաբանութիւնները կուղէ իրաւացի ըլլան կուղէ չըլլան, աղգն այսօր կը տեսնէ որ՝ սահմանադրութեամբ ազգին վարչութեանը վրայ պարտք դրուած որբերու խնամակալութիւնը առանց երեսփոխանութեան կամքին խառն ժողովը իր վրայէն կը թողվէ :

Ուստի ժողովուրդը մինչդեռ խառն ժողովայն այս թոթովումը, եւ աղգային երեսփոխանի մը փանոսեանի խոստումը կը տեսնէ, անպատճառ իրաւունք կունենայ ուզել որ՝ այս խնդիրը երեսփոխանութեան վիճաբանութեանը ներկայանայ, մէկուն խոստմանց հիմունքը եւ միւսին պատճառաբանութիւնները քննէ, եւ եթէ ստուգիլ այս հաստատութեան նպատակը պարտքը չէ որբերը նայի, այլ որբերուն հոն պահուելը ազգ. սնտուկին մէկ շնորհն է որբերուն՝ հարկ է որ վճռէ, թէ ե-

թէ սնտուկը ստակ չիկայ պէտքէ շնորհը դադարի եւ պարտականութիւնը կատարուի որբերը արտաքսուելով : Իսկ ընդ հակառակը՝ եթէ փանոսեանի յայտարարութիւնները հիմնաւոր ըլլայ, եւ որբերուն պահուելը ոչ շնորհ մ'անոնց, այլ ազգին պարտքը ճանչցուի, հարկ է որ այն որբերը հոն մնան, եւ փանոսեան ու վարչութիւն համաձայնելով աղգին երեսփոխանութեան վճիռը գործադրուի :

Ըստ իմ այս է ամենէն օրինաւոր միջոցը, եւ ժողովուրդը փոխանակ հոս ու հոն միւմնալու : Բոխանակ իր լուսման աղքատին գանձաւորէն զրկելով, իր պարտքն եղած հիւանդներուն, յիմարներուն, անկեալներուն եւ որբերուն կեանքը եւ ապրուստը վտանգի տակ դնելու, փոխանակ զինքը մարդու տեղ չդնողներուն դէմ, եւ մարդ չեմ եղեր ըսելով ստորնաբար ետ քաշուելու, հարկ է որ իր կամքը օրինաւորութեամբ ազգ. երեսփոխանութեան յայտնէ, ցուցնէ թէ ինք է ազգը. կազմողը եւ իր տէրը, եւ երեսփոխանութիւն, իսկ ժողով, փանոսեան եւ այլն իր պաշտօնեաներն են :

Աւելորդ է յիշել որ՝ ժողովուրդի մը օրինաւոր կամքը ապատարա եւ կամովին ըստորագրեալ մահաբաղրութեամբ կրնայ միայն յայտնուիլ, եւ չառ փորձեր մեզ ցցուցին որ մեր ազգ. երեսփոխանութիւնը ամեն անգամ ազգին կամքն օրինաւորապէս իրեն յայտնուած ատեն սիրով յարգած, եւ երբեք ժողովուրդն ապօրինաւոր միջոցներու դիմել պարտաւորած չէ :

3. 4.

Ի Լ Ա Ն Ա Թ

Առայի քեպիրտէ Մաճար համ մա հէլտէ վագր օրուայ : Բասարմաճը օղլու Էֆէթրաթաքինն զեվճէսի Գաթին գո համ խաթմուուն միւթէսարըրթ օղտուղու պիր պուպ քեարկիր խոնէսի հիւքիւմէթ մարիֆէթի ին մէկտուէ չըգաւ ըլլարադ, թախպ օղտուէրին հէր բաղաւր կիւնէրի Առայի մէկ քիւրտէ պուլունա ճադ Գարթալ միւրաւորիլ իրնաէն Հեւսէ յին աղայէ միւրաճաւթ իյլմէթի իյտնը իչին իչ պու բուսու ա էրմէնի դադէ թախանէսինէ թէսեր գըլմար :

1284 Շէվվալ 25

ՈՏԱՄՆԱԲՈՅԺՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԿԱՏԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳԱՒԱՌՆ Ի ՀԻՆԳ

ԱՐԱՐՈՒԱԿՍ

Ի Թ. Ե. ՊԱՐՈՆԵԱՆԵ

Արկա՝ ազգային արդի ընթացից վրայ խորհրդաւոր ակնարկութիւններ պարունակող նոր տեսակ կատագրութիւն մի է, կը ծախուի գրաւաճառաց քով :

ՍԱՀԻԳ ՂԱԶԷԹԱ

ԿԱՐԱԳԵՑ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱՆՍ ԶԵՐԱԼՅԵՐ ԹԱՊԵՆԵՐԻՆՅԵ
ԳԵՐ-ՈՂԵՐԱՆ ԶՈՐԻՆ ԵՆԻՍԷ, ԶՈՐԻՆՆԵ ԶԵՐԱԼԷ
ԳԵՐԱԵՐԵԼԵՐ ԶԵՐԱԼԵՐԱՆ ԶԵՐԱԼԵ 187,